

Fundusze Europejskie

„Zasady równościowe i zasady wynikające z Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej”

Spotkanie informacyjne dla potencjalnych Beneficjentów w ramach naboru w Działaniu 6.5

Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021- 2027

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Zakres tematyczny prezentacji

- Zasady horyzontalne
- Podstawy prawne zasad równościowych
- Zasady równościowe:
 - Zasada równości szans i niedyskryminacji
 - Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027
 - Równość kobiet i mężczyzn
- Zasady wynikające z Karty Praw Podstawowych UE

Zasady horyzontalne – co oznaczają

- są uwzględniane we wszystkich działaniach i programach realizowanych w ramach EFS+
- Beneficjenci/ instytucje wdrażające powinni ich przestrzegać na każdym etapie realizacji projektu/ programu – od planowania do zakończenia okresu trwałości

Jakie są obowiązki beneficjentów, którzy realizują działania finansowane z Funduszy Europejskich? (1)

Beneficjenci realizując i korzystając z projektów unijnych przestrzegają **zasad horyzontalnych**

- przez cały czas realizacji działań
- we wszystkich swoich działaniach
 - zarówno w **działaniach merytorycznych** projektu, ale także
 - w działaniach związanych **z zarządzaniem projektem**

Jakie są obowiązki beneficjentów, którzy realizują działania finansowane z Funduszy Europejskich? (2)

- nieprzestrzeganie zasad równościowych w ramach finansowania unijnego może skutkować:
 - uznaniem **części lub całości wydatków** ze środków unijnych za **niekwalifikowalne**,
 - uczestnik projektu może złożyć **skargę na beneficjenta o łamanie praw** określonych w Karcie Praw Podstawowych oraz zapisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do: Instytucji wdrażającej, ale także do innych organów krajowych takich jak Państwowa Inspekcja Pracy, Rzecznik Praw Obywatelskich, sądy oraz do organów unijnych.

Lista zasad horyzontalnych w agendzie 2021-2027

1. **poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych UE;**
2. **Zasady równościowe:**
 - uwzględnianie równości mężczyzn i kobiet - aspektu i perspektywy płci
 - przestrzeganie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
3. **podejmowanie odpowiednich kroków w celu zapobieżenia wszelkiej dyskryminacji ze względu na:**
 - **płeć**, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, **niepełnosprawność (w szczególności)**, wiek lub orientację seksualną

na każdym etapie realizacji projektu: podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów.

Pozostałe zasady horyzontalne

Cele funduszy są realizowane z pełnym poszanowaniem dorobku prawnego Unii w dziedzinie środowiska,

- wdrażanie Funduszy zgodnie z **celem wspierania zrównoważonego rozwoju**, określonym w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „**nie czyń poważnych szkód**” (ust. 4);

Włączanie realizacji celów klimatycznych do obszarów interwencji polityki spójności.

Art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE):

„Przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Unii, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, muszą być brane pod uwagę wymogi ochrony środowiska”

Zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju, w tym z zasadą „nie czynić poważnych szkód” - Kryterium wyboru projektów

- W ramach kryterium jest weryfikowane czy projekt jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju,
tj. czy zastosowane w nim będą (tam, gdzie jest to możliwe) rozwiązania proekologiczne, takie jak m.in. **oszczędność energii i wody, powtórne wykorzystanie zasobów, ograniczenie wpływu na bioróżnorodność.**

Kryterium jest weryfikowane w oparciu o treść wniosku oraz oświadczenie Wnioskodawcy.

Podstawy prawne

Dokumenty wskazane w kryteriach wyboru projektów realizowanych w ramach FEM 2021-2027/ EFS +:

- [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2021/1060 \(rozporządzenie ogólne\)](#)
- [Karta praw podstawowych Unii Europejskiej \(KPP\)](#)
- [Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych \(KPON\)](#)
- [Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027](#)
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. **o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych**, zwana dalej „ustawą o dostępności cyfrowej”
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. **o zapewnianiu dostępności** osobom ze szczególnymi potrzebami, zwana dalej „ustawą o zapewnianiu dostępności” oraz ustawa zmieniająca z dnia 9 marca 2023 r.
- **Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności** sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r.

Dostępność Plus

Podstawy prawne c.d.

- Europejski Filar Praw Socjalnych;
- Rozporządzenie EFS+
- Traktat o Unii Europejskiej (Art. 2 i 3)
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług oraz ustawa wdrażająca dyrektywę
- Podręcznik wdrażania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w prawie i kształtowaniu polityki na szczeblu krajowym
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030
- Rządowy Program Dostępność Plus 2018-2025
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
- Krajowy program działań na rzecz równego traktowania lata 2022-2030
- Wytyczne dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych" (2016/C 269/01)
- ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania;

Zasady równościowe:

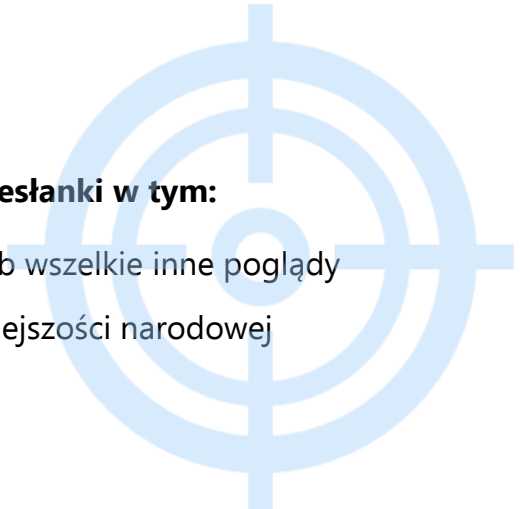
- równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami**
- oraz równości kobiet i mężczyzn**

Na celowniku: dyskryminacja

różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na jakiegokolwiek przesłanki w tym:

- płeć
- rasę
- kolor skóry
- pochodzenie etniczne lub społeczne
- cechy genetyczne
- język
- religię lub przekonania
- poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy
- przynależność do mniejszości narodowej
- majątek
- urodzenie
- niepełnosprawność
- wiek
- orientację seksualną

których **celem** lub **skutkiem** jest uniemożliwienie korzystania z wszelkich **praw człowieka i podstawowych wolności** oraz ich wykonywanie **na zasadzie równości z innymi osobami** w każdej dziedzinie życia - społecznej, kulturalnej, obywatelskiej, polityki, gospodarki lub w jakiegokolwiek innej.

Co to jest dyskryminacja?

- jest wtedy, gdy **konkretna osoba** lub **grupa ludzi**

z powodu płci, rasy, pochodzenia etnicznego, narodowości, religii, światopoglądu, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej lub **posiadanej innej cechy, atrybutu**

jest wykluczana lub traktowana gorzej niż inna osoba lub grupa osób w porównywalnej sytuacji.

Może do niej dochodzić w różnych obszarach życia m.in.:

pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, dostępie do różnych usług publicznych.

Co sprzyja nierównemu traktowaniu i dyskryminacji?

- uprzedzenia i stereotypowe myślenie
- brak wiedzy, brak świadomości
- uwarunkowania historyczne i kulturowe
- istnienie silnych struktur władzy/ hierarchii społecznej odpornych na zmiany
- brak reprezentacji dla interesów danej grupy
- wpływ mediów
- brak polityk antydyskryminacyjnych i równościowych u pracodawców
- presja otoczenia
- obawy, lęk

Kto najczęściej jest narażony na nierówne traktowanie i dyskryminację?

- kobiety, młode matki, młode kobiety
- osoby z niepełnosprawnościami
- ludzie młodzi, wchodzący na rynek pracy, bez doświadczenia
- osoby w wieku okołoemerytalnym lub starsze
- kobiety/ mężczyźni zainteresowani pracą w zawodach stereotypowo postrzeganych za nieodpowiednie dla danej płci
- obcokrajowcy
- mniejszości etniczne
- osoby LGBTQ+

Zasada równości szans i niedyskryminacji

umożliwienie wszystkim osobom

– SPRAWIEDLIWEGO, PEŁNEGO uczestnictwa
we WSZYSTKICH dziedzinach życia
na JEDNAKOWYCH zasadach.

Zasada równości szans i niedyskryminacji - jak spełniać zasadę?

- wszystkim osobom stwarzamy **równe szanse na korzystanie ze wsparcia**,
- nikogo **nie wykluczamy i nie ograniczamy** lub **nie utrudniamy możliwości udziału** w przedsięwzięciach unijnych ze względu na to, że jest:

np. kobietą/ mężczyzną, osobą z niepełnosprawnością, jest „za młody”/ „za stary”, ma inny niż większość kolor skóry, pochodzenie, wyznanie, czy orientację seksualną.

Zapewnienie przestrzegania przepisów antydyskryminacyjnych – Kryterium wyboru projektów (1)

- W ramach kryterium jest weryfikowane czy wnioskodawcy w ramach projektów przestrzegają **przepisów antydyskryminacyjnych**, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego tj. podejmują odpowiednie kroki w celu **zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną** podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów.
- w procesie przygotowywania i wdrażania projektów **należy w szczególności wziąć pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.**

Zapewnienie przestrzegania przepisów antydyskryminacyjnych – Kryterium wyboru projektów (2)

- W przypadku, gdy wnioskodawca podjął działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia nr 2021/1060, a **następnie podjął skuteczne działania naprawcze** kryterium uznaje się za spełnione.

**Podjęte działania naprawcze powinny być opisane we wniosku o dofinansowanie/
wniosku o płatność.**

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – Kryterium wyboru projektów (1)

- w ramach kryterium jest weryfikowane, czy projekt będzie miał **pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji**, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- przez pozytywny wpływ należy rozumieć **zapewnienie wsparcia bez jakiegokolwiek dyskryminacji** ze względu na przesłanki określone w art. 9 Rozporządzenia ogólnego.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – Kryterium wyboru projektów (2)

- przez pozytywny wpływ należy rozumieć również **zapewnienie**:
 - **dostępności do oferowanego w projekcie wsparcia** dla wszystkich jego uczestników
 - oraz **zapewnienie dostępności wszystkich produktów projektu (w tym także usług)**, które nie zostały uznane za neutralne dla wszystkich ich użytkowników/użytkowniczek,
zgodnie ze standardami dostępności, stanowiącymi załącznik nr 2 do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

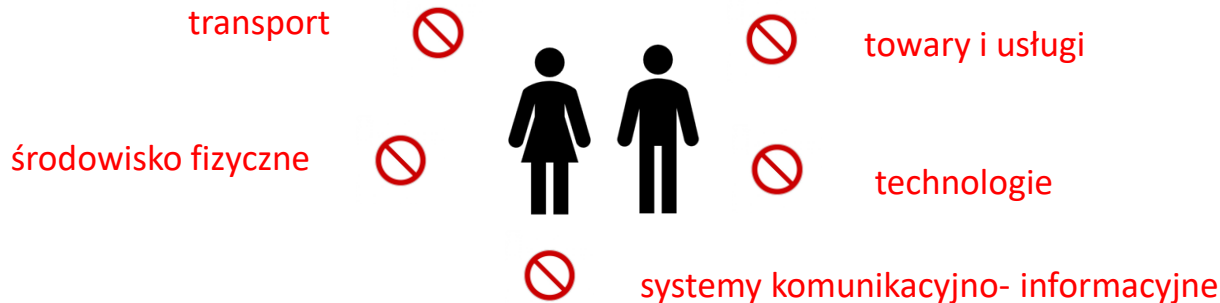
Kryterium jest weryfikowane w oparciu o **treść wniosku** oraz **oświadczenie** Wnioskodawcy

Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność

- to jakiegokolwiek **różnicowanie, wykluczanie** lub **ograniczanie** ze względu na niepełnosprawność, którego **celem lub skutkiem** jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych praw wolności

w dziedzinie polityki, gospodarki, w dziedzinie społecznej kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, za zasadzie równości między osobami.

Obejmuje to wszelkie przejawy dyskryminacji, w tym co istotne – odmowę racjonalnego usprawnienia.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

- to wymóg, by nie było w projekcie dyskryminacji oraz by **wszystkie działania, usługi, produkty, obiekty, realizowane w ramach projektu były dostępne dla wszystkich w szczególności osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności,**
- sposób w jaki mają być one przygotowane pokazują **Standardy dostępności:** informacyjno- promocyjny, szkoleniowy, cyfrowy, architektoniczny oraz transportowy.

Rodzaje niepełnosprawności

- w przygotowaniu wsparcia i zakresu niezbędnych usług, **należy uwzględnić rodzaj i stopień niepełnosprawności uczestników:**

- z niepełnosprawnością ruchową
- niewidomych, słabowidzących, głuchoniewidomych
- głuchych i słabosłyszących
- z trudnościami komunikacyjnymi
- z niepełnosprawnością intelektualną
- z zaburzeniami lub chorobami psychicznymi

Grafika ze strony: blizejdosteposci.pl

- **niepełnosprawność nie jest jednolita**

Zgodność z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych– Kryterium wyboru projektów

- W ramach kryterium jest weryfikowane, czy projekt jest zgodny z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. w zakresie odnoszącym się do sposobu realizacji, zakresu projektu i Wnioskodawcy.

Zgodność projektu z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, na etapie oceny wniosku, należy rozumieć jako **brak sprzeczności** pomiędzy zapisami projektu a wymogami tego dokumentu lub stwierdzenie, że te wymagania są neutralne wobec zakresu i zawartości projektu.

- Kryterium jest weryfikowane w oparciu o **treść wniosku** oraz **oświadczenie** Wnioskodawcy.

Zgodność z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych – Kryterium wyboru projektów

- cel: **poprawa sytuacji osób z niepełnosprawnościami** poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności na równi z innymi osobami.
- **podkreśla znaczenie samodzielności i niezależności OzN**, a także znaczenie dostępności środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, opieki zdrowotnej, edukacji, informacji i komunikacji.

Stosowanie Konwencji = zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami równych praw w zakresie:

- udziału w życiu politycznym i publicznym, integracji
- wolności wypowiedzi/ dostępu do informacji
- dostęp do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, innych urządzeń i usług powszechnie zapewnianych
- życiu prywatnym, rodzinnym, rodzicielskim
- edukacji na wszystkich poziomach i włączającego systemu kształcenia
- opieki zdrowotnej i rehabilitacji
- **pracy we włączającym środowisku**
- ochrony socjalnej
- samodzielnego życia we włączającym środowisku
- dostępu do wszelkich form działalności w dziedzinie kultury
- uznania tożsamości kulturowej i językowej osób z niepełnosprawnościami
- tworzenie warunków korzystania z wypoczynku i uprawiania sportu

Zgodność z Konwencją o prawach osób z niepełnosprawnościami – jak zapewnić ?

- chodzi o niedyskryminację, czyli **o niewykluczanie osób z niepełnosprawnościami** z żadnego z obszarów życia,
 - Konwencja **nakazuje zapewniać takim osobom równe szanse,**
- oraz **tworzyć ułatwienia i rozwiązania dostosowane do indywidualnych potrzeb** osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności

PAMIĘTAJ !

KAŻDY PROJEKT, bez względu czy Wnioskodawca opisze w grupie docelowej osoby z niepełnosprawnością czy nie, POWINIEN spełniać ZASADĘ RÓWNOŚCI SZANS I NIEDYSKRYMINACJI

NIEDOPUSZCZALNA jest sytuacja, w której odmawia się DOSTĘPU do uczestnictwa w projekcie osobie z niepełnosprawnościami ze względu na bariery np.: architektoniczne, komunikacyjne czy cyfrowe.

ZAŁOŻENIE, ŻE do projektu ogólnodostępnego NIE ZGŁOSZĄ SIĘ osoby z niepełnosprawnościami lub zgłoszą się osoby wyłącznie z określonymi rodzajami niepełnosprawności – jest DYSKRYMINACJĄ

przygotowując projekt NALEŻY UWZGLĘDNIĆ potrzeby osób z RÓŻNYMI rodzajami niepełnosprawności

Dostępność - definicja

„właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno – komunikacyjnych oraz towarów i usług,

pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami na korzystanie z nich **na zasadzie równości z innymi osobami.**

Dostępność jest **warunkiem wstępnym** prowadzenia przez wiele osób z niepełnosprawnościami niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym”

- od dostępności zależy aktywność zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami,

Wpływa ona wprost na efektywne wykorzystanie ich potencjału, w kontekście osobowym i gospodarczym.

Standardy dostępności

- zestaw **jakościowych i technicznych wymagań** w stosunku do wsparcia finansowanego ze środków funduszy polityki spójności, służący zapewnieniu osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z **projektów** oraz z **efektów** ich realizacji w zakresie:
 - udziału
 - użytkowania
 - zrozumienia
 - komunikowania się **na równi z osobami pełnosprawnymi**
- standardy stanowią Załącznik nr 2 do Wytycznych równościowych
- standardy ustanawiają **minimalne** wymogi wsparcia

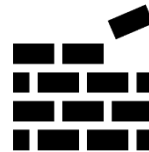
Standardy dostępności - model

Standardy - zakres

Opracowano pięć standardów:

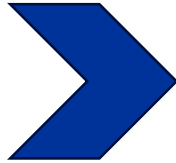
- **INFORMACYJNO-PROMOCYJNY** - materiały, wydarzenia
- **SZKOLENIOWY** - szkolenia, kursy, doradztwo
- **CYFROWY** - strony www, aplikacje, sprzęt cyfrowy
- **ARCHITEKTONICZNY** - budynki, miejsca postojowe
- **TRANSPORTOWY** - tabor miejski, tabor kolejowy

Poszczególne działania mogą być regulowane równoległe przez kilka różnych standardów

Standardy:

- informacyjno- promocyjny
- szkoleniowy
- cyfrowy

dotyczą dostępności:

- dokumentów papierowych i elektronicznych
- prezentacji
- sposobu komunikowania się/ przekazywania informacji
- materiałów multimedialnych
- wydarzeń
- dostępności serwisów internetowych i ich treści
- komputerów i urządzeń typu „infokiosk”
- oprogramowania i aplikacji

Aspekty projektu szczególnie ważne przy zapewnieniu dostępności:

- sposób komunikowania o projekcie
- język przekazu
- strona internetowa projektu
- materiały informacyjne o projekcie
- architektura budynków wykorzystywanych do realizacji zadań w projekcie
- rekrutacja do projektu
- organizowanie spotkań, wydarzeń i szkoleń dla potencjalnych uczestników /uczestników projektów

Dostępny sposób komunikowania o projekcie:

- komunikowanie o projekcie powinno odbywać się z wykorzystaniem **co najmniej dwóch kanałów komunikacji** np. telefon/ poczta elektroniczna
- każdy projekt powinien mieć **stronę internetową** dedykowaną do projektu
- informacje o projekcie powinny być dostępne co najmniej w wersji elektronicznej
- informacje o projekcie przekazywane są w sposób czytelny, prosty i maksymalnie zrozumiały

Dostępny język w projekcie:

- treść dostosowana do odbiorcy
- proste zdania
- zrozumiałe słowa i zwroty, skróty rozwinięte, wyjaśnienia na początku
- logiczna struktura treści – podział na tematyczne partie tekstu
- konstrukcja nadrzędności i podrzędności treści
- najważniejsze rzeczy na początku
- zwięzłość, zdania krótkie, pozytywne, strona czynna
- treść poparta przykładami/ elementy graficzne jako wsparcie
- wykonaj test na zrozumiałość języka: [Logios](#) i [Jasnopis](#).

Dostępna strona internetowa projektu (1):

- struktura strony i kod powinny być przygotowane i zaprogramowane zgodnie z wytycznymi WCAG.2.1 AA (Web Content Accessibility Guidelines) **o poprawność struktury/ kodu dbają programiści**
- wszystkie treści i materiały do pobrania (Word, Excel, PDF, PowerPoint zamieszczane na stronie powinny być przygotowane **w sposób dostępny, zgodny ze Standardami dostępności**
- informacje o projekcie powinny być przekazywane **za pomocą tekstu**, nie grafik
- unikamy animowanych elementów, zmieniających się
- treści równamy **do lewej**

Dostępna strona internetowa projektu (2):

- wszystkie materiały audio-wideo powinny posiadać **transkrypcję** (napisy/ napisy rozszerzone)
- wszystkie materiały wideo powinny posiadać **audio-deskrypcję**
- wszystkie zdjęcia, grafiki, wykresy, tabele powinny posiadać **tekst alternatywny**- opisujący co zawierają,
- kontrast treści do tła – min. 4,5:1; kontrast grafik do tła - min. 3:1

Przykład Przykład Przykład Przykład Przykład

Przy wyborze kolorów zrób test kontrastu za pomocą:

[Contrast Ratio](#), [Color Contrast Checker](#), [WAVE](#)

Dostępna strona internetowa projektu (3):

- umieszczamy opis parametrów plików do pobrania (format i wielkość pliku)
- podlinkowane treści powinny być opisane w sposób ukazujący **co się znajduje pod linkiem**
np. „Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027” , a nie adresem strony internetowej (URL) np:

`https://funduszeuedlamazowska.eu/dokumenty-list/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciovych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027/`
- linki powinny mieć inny kolor i format oraz być opatrzone **etykietą** - po najechaniu kursorem pojawia się napis np. „kliknij, aby przejść do zakładki...”

Dostępne materiały informacyjne (1):

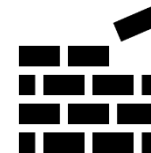
- muszą być przygotowane w formie dostępnej, zgodnie ze standardami informacyjno-promocyjnym/cyfrowym
- korzystamy z programów z funkcjami dostępności – np.
Pakiet Microsoft Office, bezpłatne edytory Open Office/ Libre Office, program Adobe Acrobat Pro
- unikamy skanów/ zdjęć - stosujemy edytowalne formaty: Word, Excel, Power Point oraz dostępny PDF
- dostępność zapewniamy w trakcie tworzenia poszczególnych dokumentów
- dokument sprawdzamy analizatorem dostępności w dokumencie:

Plik - Wyszukaj problemy- Sprawdź ułatwienia dostępu

Dostępne materiały informacyjne (2):

- stosujemy czcionkę bezszeryfową - **Helvetica, Arial, Calibri, Tahoma**
- wielkość podstawowa czcionki: min. 12 pkt,
- treść przygotowana w oparciu o wbudowane style i nagłówki
- stosujemy listowania - numeracje i punktory
- slajd w prezentacji PowerPoint nie powinien zawierać więcej niż 4-8 wierszy
- tabele w Excel tworzone są w formacie tabeli posiadają nazwę, opisy kolumn, nie scalamy komórek
- linki, tekst alternatywny, kontrast jak dla stron www (standard cyfrowy)
- wpisz tytuł dokumentu (Plik/ tytuł), określ język w jakim przygotowywany jest dokument

Dostępna architektura - budynki wykorzystywane do zadań realizowanych w projekcie:

- wejście do budynku z poziomu gruntu/ podjazd/ automatycznie otwierane drzwi wejściowe
- brak barier w pionowym i poziomym przemieszczaniu się (winda, szerokie drzwi/ przejścia, dostępne ciągi komunikacyjne)
- poręcze przy schodach
- dostępne toalety
- recepcja z ladą dostosowaną do obsługi osoby na wózku
- miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami
- odpowiednie oświetlenie
- oznakowanie budynku dla osób niewidomych/ niedowidzących: mapki budynku w języku Braile'a, kontrastowe oznakowanie podłóg, schodów

Dostępna rekrutacja do projektu:

- jasne zasady rekrutacji, podejście równościowe i niedyskryminujące
- biuro projektu, w którym można uzyskać informacje o projekcie zgodne ze standardem architektonicznym
- informacja o sposobie rekrutacji oraz o dostępności biura projektu umieszczona w widocznym miejscu na stronie www
- dokumenty rekrutacyjne udostępnione co najmniej w formie elektronicznej
- informacje na temat rekrutacji udzielane są co najmniej dwoma kanałami
- formularz wykorzystywany w procesie rekrutacji zawiera co najmniej jedno pytanie o szczególne potrzeby uczestnika

Dostępne spotkania, wydarzenia i szkolenia (1):

- wydarzenia stacjonarne organizujemy zgodnie ze standardami: **szkoleniowym/ informacyjno-promocyjnym/ cyfrowym**
- spotkanie, wydarzenie, szkolenie powinno odbywać się w **budynkach dostosowanych** do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- komunikacja na linii beneficjent – uczestnik/-czka projektu zapewniona przez **co najmniej 2 kanały komunikacji** (np. telefon/ email)
- organizator decyduje, w jaki sposób i którymi sposobami komunikacji zapewnia dostępność materiałów
- każdorazowo przed wydarzeniem organizator powinien **zapytać** prelegentów i rejestrujących się uczestników **o specjalne potrzeby** – co najmniej jedno pytanie w formularzu zgłoszeniowym

Dostępne spotkania, wydarzenia i szkolenia (2):

- **materiały** informacyjne i szkoleniowe, dokumenty rekrutacyjne - przygotowane w sposób dostępny, udostępniane **co najmniej w wersji elektronicznej**
- organizacja wsparcia powinna uwzględniać **wyrównywanie szans** (asystent, pies asystujący, tłumacz języka migowego, pętla indukcyjna) oraz elastyczność form wsparcia i zapewnienie komfortu psychicznego
- na stronie internetowej projektu powinny być umieszczone **informacje o dostępności wydarzenia** - np. mapa dojazdu, miejsce parkingowe, winda, tłumaczenie na język migowy
- osoby organizujące wydarzenie – powinny zostać uprzednio **przeszkolone** w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Narzędzia zapewnienia zasady równości

- Wytyczne równościowe oferują Beneficjentom dwa narzędzia, dzięki którym mogą oni realizować i wdrażać zasadę równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami:

Koncepcja uniwersalnego projektowania

- uwzględniana na etapie przygotowania projektu

Mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU)

- uruchamiany na etapie realizacji projektu, w momencie pojawienia się osoby z niepełnosprawnością

Koncepcja uniwersalnego projektowania

- projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były **użyteczne dla wszystkich**, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania, w tym:

zasoby cyfrowe, środki transportu, infrastruktura, materiały informacyjne, usługi

- uniwersalne projektowanie nie wyklucza możliwości zapewniania dodatkowych udogodnień dla szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jeżeli jest to potrzebne.
- wszystkie **nowe produkty** projektów (zasoby cyfrowe, środki transportu, i infrastruktura) ze środków polityki spójności realizowane **są zgodne z koncepcją uniwersalnego planowania** oraz ze **standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2021-2027** stanowiącymi Załącznik nr 2 do Wytycznych

Mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU)

- konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia,

rozpatrywane **OSOBNO** dla każdego konkretnego przypadku,

w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie RÓWNOŚCI z innymi osobami.

- - mechanizm oznacza możliwość sfinansowania specyficznych działań dostosowawczych, uruchamianych wraz z pojawieniem się w projektach –
w charakterze uczestnika lub personelu projektu - osoby z niepełnosprawnością

Średni koszt usprawnień na 1 osobę w projekcie nie może przekroczyć: **15 tysięcy zł.**

Mechanizm racjonalnych usprawnień – c.d.

Potrzebne usprawnienia mogą być sfinansowane dzięki:

- elastyczności budżetu projektu (przesunięcie środków)
- zwiększeniu dostępności dofinansowania

Przykłady katalogu kosztów możliwych do sfinansowania:

- zmiana miejsca realizacji projektu; budowa tymczasowych podjazdów; montaż platform, wind, podnośników; właściwe oznakowanie budynków

dostosowanie
architektoniczne

dostosowanie
infrastruktury
komputerowej

- wynajęcie lub zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym, drukarek w alfabecie Braille'a

wynajęcie lub zakup i montaż systemów wspomagających słyszenie np. pętli indukcyjnych, systemów FM

dostosowanie akustyczne

**Zasada równości kobiet i mężczyzn
standard minimum**

Zasada równości kobiet i mężczyzn

- podejmowanie działań na rzecz osiągnięcia **stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki** oraz gdy mają oni **równy dostęp do zasobów** (środki finansowe, szanse rozwoju), z których mogą korzystać.
- Dyskryminacja - to wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie, którego skutkiem lub celem jest **uszczerplenie lub uniemożliwienie jednej z płci korzystania na równi z drugą płcią z zasobów, praw człowieka oraz podstawowych wolności** w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych.

Zasada równości kobiet i mężczyzn – jak stosować?

- wymaga traktowania każdej z płci **na równych prawach** oraz **wyrównywania szans w sytuacji, gdy dana płeć znajduje się z gorszym położeniu.**
- **gwarantuje kobietom i mężczyznom równe prawa i obowiązki**, a także równy dostęp do zasobów (środków finansowych/ wynagrodzenia, szans rozwoju), z których mogą korzystać.

Uwaga:

W projektach EFS +monitorujemy wskaźniki dotyczące uczestników z podziałem na płeć.

Jak realizować zasadę równości płci?

- **przenalizować sytuację kobiet i mężczyzn** z uwzględnieniem perspektywy płci w obszarze, w którym prowadzimy lub zamierzamy prowadzić działania, czyli przejrzeć dane z podziałem na płeć, opisać istniejące nierówności jeśli występują, należy przy tym:
 - **unikać stereotypowych podziałów** na role i obszary z definicji „kobiecie”/ „męskie”
 - pamiętać, że nie chodzi o stosowanie równego udziału każdej z płci w stosunku 50%/50%
 - unikać błędnego założenia, że celem jest doprowadzenie do stanu, że nie będzie różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami
- **zaplanować działania**, które mogą przyczynić się do rozwiązania konkretnych problemów w zakresie równości kobiet i mężczyzn,
- **realizować działania** wyrównujące szanse tej płci, która jest w gorszym położeniu na każdym etapie wdrażania projektu, zgodnie z jego założeniami

Błędy we wniosku o dofinansowanie

- Same deklaratywne zapisy o zagwarantowaniu pełnej dostępności dla kobiet i mężczyzn czy też niedyskryminowaniu nikogo, nie są realizacją zasady równości kobiet i mężczyzn.
- Stwierdzenia typu: „Projekt będzie realizował założenia równościowe.”/ „Projekt jest zgodny z polityką równości kobiet i mężczyzn.”/ „Wnioskodawca nie będzie dyskryminował nikogo ze względu na płeć” są niewystarczające,
 - ponieważ są deklaratywne i nie wynika z nich, w jaki sposób faktycznie zostanie zapewniona realizacja zasady równości kobiet i mężczyzn.

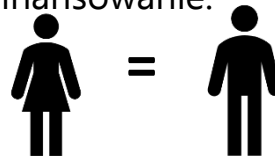
Zgodność ze Standardem minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn – Kryterium wyboru projektów

- weryfikuje czy projekt jest zgodny ze Standardem minimum– Załącznik nr 1 do Wytycznych równościowych
- służy ocenie realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn na różnych etapach realizacji projektów, współfinansowanych z EFS +,
- ocenia pięć zagadnień spełnienia kwestii równościowych, w tym:
 - analizę problematyki projektu
 - zaplanowane działania
 - sposób zapobiegania dyskryminacji
 - udział wskaźników pod względem płci
 - działania na rzecz zespołu projektowegomaksymalna liczba punktów wynosi **5 pkt.** (pkt 2 i 3 są alternatywne)

Kryterium jest weryfikowane w oparciu o treść wniosku.

Standard minimum - narzędzie oceny

- ocenie pod kątem spełniania zasady równości kobiet i mężczyzn podlega **cały wniosek**, niezbędne informacje w tej kwestii umieszcza się we wskazanych w Instrukcji rubrykach
- **wyjątki**, co do których nie stosuje się standardu minimum:
 - profil działalności beneficjenta (np. Stowarzyszenie ojców)
 - zamknięta rekrutacja (np. wszyscy pracownicy/personel konkretnego podmiotu lub jego wyodrębnionej części lub konkretnej grupy podmiotów)
- standard minimum uznaje się za spełniony w przypadku uzyskania **co najmniej 3 z 5 pkt.** za określone kryteria spełnione we Wniosku o dofinansowanie.

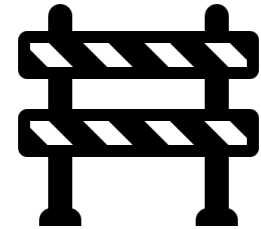

Kryterium 1

- określa czy we Wniosku podano informacje, które potwierdzają:

istnienie (albo brak) barier równościowych

w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu

Oznacza to, że w treści wniosku o dofinansowanie powinny znaleźć się zapisy potwierdzające, że **w obszarze tematycznym i/lub zakresie realizacji projektu występują/nie występują nierówności uwarunkowane płcią.**

Wymaga to od osób przygotowujących wnioski EFS+ analizy problemu, na który odpowiada projekt, pod kątem płci

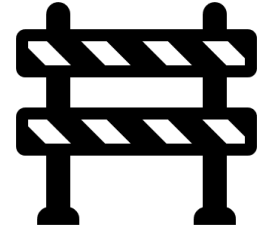
Kryterium 1 – c.d.

- przy diagnozowaniu barier równościowych Projektodawca powinien uwzględnić **położenie kobiet i mężczyzn wchodzących w skład grupy docelowej** i przeanalizować ich sytuację w opisywanym obszarze, w celu **oceny czy któraś z grup znajduje się w gorszym położeniu, czy ma utrudniony dostęp do edukacji, szkoleń, zatrudnienia.**

Projektodawca używa danych ilościowych i/lub jakościowych w podziale na płeć

Bariery równościowe: m.in.:

- segregacja pozioma i pionowa rynku pracy
- różnice w płacach kobiet i mężczyzn na równoważnych stanowiskach
- mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy

Kryterium 2 – dotyczy sytuacji zdiagnozowania występowania barier

- określa czy projekt **zawiera działania** odpowiadające na zidentyfikowane bariery równościowe w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu
- Projektodawca wskazuje **czy są i jakiego rodzaju działania** zostaną zrealizowane w projekcie na rzecz osłabiania lub niwelowania zdiagnozowanych barier równościowych.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na **sposób rekrutacji** do projektu i **dopasowania** odpowiednich form wsparcia dla uczestników/ uczestniczek projektu wobec zdiagnozowanych nierówności.
- Planowane działania powinny wynikać z **wcześniej przedstawionych danych i analiz**, identyfikujących bariery wpływające na sytuację każdej z płci.

Kryterium 3 – w sytuacji stwierdzenia braku barier równościowych

- określa czy wniosek **zawiera działania zapewniające przestrzeganie** zasady równości, tak aby na żadnym etapie nie wystąpiły bariery
- jeśli we wniosku o dofinansowanie projektu **nie zdiagnozowano żadnych barier** równościowych, we wniosku/ projekcie należy przewidzieć działania, zmierzające do przestrzegania zasady równości, aby te bariery nie pojawiły się na żadnym etapie realizacji projektu.

Kryterium 4

- określa czy wskaźniki realizacji projektu dotyczące osób zostały podane **w podziale na płeć**
- wartości docelowe wskaźników odnoszących się do liczby osób powinny zostać podane w podziale na płeć
- należy zwrócić uwagę, że wskazanie konkretnych wartości wskaźników w podziale na płeć, co do zasady, zobowiązuje beneficjenta do ich osiągnięcia – analogicznie do innych wskaźników w projekcie
- w związku z powyższym, propozycje konkretnych wartości docelowych wskaźników powinny być przemyślane

Kryterium 5

- określa czy wskazane jest jakie działania zostaną podjęte w celu zapewnienia **równościowego zarządzania projektem**
- Projektodawca przedstawia w jaki sposób planuje się zapewnić realizację zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach procesu zarządzania projektem - proponuje konkretne działania, jakie zostaną podjęte w projekcie w ww. obszarze

Zasady wynikające z Karty Praw Podstawowych

KPP charakter prawny i zakres

- Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej
- KPP określa fundamentalne wartości: „ (...) Świadoma swego duchowo-religijnego i moralnego dziedzictwa, Unia jest zbudowana na niepodzielnych, powszechnych wartościach

godności osoby ludzkiej, wolności, równości i solidarności; opiera się na zasadach demokracji i państwa prawnego (...)”.

- Wszystkie instytucje unijne i państwa członkowskie są odpowiedzialne za realizację zasad wynikających z KPP odpowiednio do zakresu swoich zadań i kompetencji.
- KPP ma taką samą moc prawną jak Traktaty.

Zgodność projektu z KPP – Kryterium wyboru projektów (1)

- Weryfikowana jest zgodność projektu z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zakresie odnoszącym się **do sposobu realizacji, zakresu projektu i wnioskodawcy**
- Zgodność z KPP na etapie oceny wniosku należy rozumieć jako **brak sprzeczności pomiędzy zapisami projektu a wymogami tego dokumentu**
- Dla wnioskodawców i oceniających mogą być pomocne:
 - „Wytyczne dotyczące zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (2016/C 269/01) w szczególności załącznik nr III.
 - "Podręcznik wdrażania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w prawie i kształtowaniu polityki na szczeblu krajowym"

Zgodność projektu z KPP – Kryterium (2)

- Propagowaniem praw podstawowych i ich skuteczniejszą ochroną w całej UE, na szczeblu europejskim zajmuje się **Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA)**, niezależny organ unijny finansowany z budżetu UE.

Na stronie internetowej FRA znajduje się zakładka „Karta Praw Podstawowych”

Kryterium jest weryfikowane w oparciu o treść wniosku oraz oświadczenie Wnioskodawcy

Zgodność z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej – jak przestrzegać?

- chodzi o szanowanie i przestrzeganie szeregu praw i wolności człowieka określonych i zagwarantowanych w Karcie, takich jak m.in.:

poszanowanie godności, zakaz dyskryminacji, równość wobec prawa, równość kobiet i mężczyzn, ochronę danych osobowych, prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego, prawo do podejmowania pracy i wykonywania swobodnie wybranego zawodu, prawo do odpowiednich warunków pracy, poszanowania życia prywatnego i rodzinnego etc.

Zakres tematyczny Karty Praw Podstawowych

■ Godność

■ Wolności

■ Równość

■ Solidarność

■ Prawa obywatelskie

■ Wymiar sprawiedliwości

Źródło:

https://inpris.pl/fileadmin/user_upload/documents/KPP/e-book_Karta_Praw_Podstawowych_Unii_Europejskiej_jako_zywy_instrument_NGO.pdf

Godność

- Prawo do m.in.:
 - życia
 - ochrony godności
 - poszanowania swej integralności fizycznej i psychicznej
 - świadomej i swobodnej zgody na jakikolwiek zabieg medyczny
- Zakaz m.in.:
 - zabijania/kary śmierci
 - tortur
 - poniżania i nieludzkiego traktowania
 - pracy przymusowej
 - niewolnictwa i handlu ludźmi

Wolności

- słowa, informacji
- myśli, sumienia, religii
- sztuki, nauki
- zgromadzeń, stowarzyszeń
- zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- Prawo do m.in.:
 - wolności i ochrony przed arbitralnym pozbawieniem wolności
 - małżeństwa i rodziny
 - poszanowania życia prywatnego i rodzinnego
 - nauki
 - ochrony danych osobowych
 - wyboru zawodu i podejmowania pracy

Równość

- Zasady m.in.:
 - równości wszystkich wobec prawa
 - równości kobiet i mężczyzn
 - różnorodności kulturowej, religijnej i językowej
- Zasady poszanowania praw:
 - dzieci
 - osób starszych
 - osób z niepełnosprawnościami
- Zakaz wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na m.in.:
 - płeć, wiek
 - rasę, kolor skóry
 - pochodzenie/ przynależność/ urodzenie
 - religię i przekonania (...)

Solidarność

- Prawo pracowników do m.in.:
 - odpowiednich warunków pracy,
 - informacji, konsultacji
 - pośrednictwa pracy
 - ochrony przy nieuzasadnionym zwolnieniu
 - zasada poszanowania godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz ochrony rodziny – prawnej, ekonomicznej i społecznej
 - prawo do ochrony w okresie macierzyństwa
 - prawo do urlopu macierzyńskiego i wychowawczego
 - prawo do pomocy społecznej i mieszkaniowej
 - prawo dostępu do usług świadczonych w ogólnym interesie
 - zasada ochrony zdrowia, konsumentów, środowiska

Prawa obywatelskie

- Prawo do m.in.:
 - swobody przemieszczania się i pobytu
 - skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich UE
 - dostępu do dokumentów
 - dobrej administracji (bezzstronnej, sprawiedliwej, sprawnej, (...))
 - kandydowania i głosowania do Parlamentu Europejskiego i w wyborach lokalnych
 - prawo do opieki dyplomatycznej i konsularnej
 - prawo do naprawienia szkody wyrządzonej przez administrację

Wymiar sprawiedliwości

- Prawo do m.in.:
 - skutecznego środka prawnego przed sądem
 - niezawisłego i bezstronnego sądu
 - obrony
 - domniemania niewinności
 - porady i pomocy prawnej
- Zakaz m.in.:
 - podwójnego karania za ten sam czyn
 - ponownego sądenia w tej samej sprawie
 - uznania za winnego i ukarania bez wyraźnego przepisu ustawy

Godność

Wolności

Równość

Solidarność

Prawa obywatelskie

Wymiar sprawiedliwości

Prawo do

- życia
- ochrony godności
- poszanowania integralności fizycznej i psychicznej
- świadomej i swobodnej zgody na jakikolwiek zabieg medyczny

Zakaz

- zabijania / kary śmierci
- tortur
- poniżania i niehumanitarnego traktowania
- handlu organami
- klonowania
- praktyk eugenicznych
- niewolnictwa, pracy przymusowej
- handlu ludźmi

Wolność

- słowa, informacji
- myśli, sumienia, religii
- sztuki, nauki
- zgromadzeń
- stowarzyszeń
- zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej

Prawo do

- wolności i ochrony przed arbitralnym pozbawieniem wolności
- zawarcia małżeństwa i założenia rodziny
- poszanowania życia prywatnego i rodzinnego
- nauki
- ochrony danych osobowych
- wyboru zawodu, podejmowania pracy
- własności i dziedziczenia
- ochrony własności intelektualnej
- azylu dla uchodźców
- ochrony przed wydalaniem zbiorowym
- ochrony przed ekstradycją do kraju naruszającego podstawowe prawa człowieka

Zasady

- równości wszystkich wobec prawa
- równości kobiet i mężczyzn
- różnorodności kulturowej, religijnej i językowej

Zakaz wszelkiej dyskryminacji (prawo do równego traktowania), w tym ze względu na:

- płeć
- rasę i kolor skóry
- pochodzenie etniczne i społeczne
- religię lub przekonania
- język, przynależność do mniejszości narodowej
- poglądy polityczne lub inne
- majątek, urodzenie
- niepełnosprawność, wiek
- orientację seksualną

Zasady poszanowania praw

- dzieci
- osób starszych
- osób niepełnosprawnych

Prawo pracowników do

- informacji, konsultacji
- rokowań, działań zbiorowych
- pośrednictwa pracy
- odpowiednich warunków pracy
- ochrony przy nieuzasadnionym zwolnieniu
- ochrony młodocianych

Zakaz

- pracy dzieci

Zasady

- poszanowania godzenia życia zawodowego i rodzinnego
- ochrony rodziny – prawnej, ekonomicznej i społecznej

Prawo do

- ochrony w okresie macierzyństwa
- urlopu macierzyńskiego i wychowawczego
- świadczeń z zabezpieczenia społecznego
- pomocy społecznej i mieszkaniowej
- dostępu do usług świadczonych w ogólnym interesie

Zasady ochrony

- zdrowia
- konsumentów
- środowiska

Prawo do

- kandydowania i głosowania do Parlamentu Europejskiego i w wyborach lokalnych
- swobody przemieszczania się i pobytu
- opieki dyplomatycznej i konsularnej
- skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich Unii Europejskiej
- petycji do Parlamentu Europejskiego
- dostępu do dokumentów
- dobrej administracji, która:
 - jest bezstronna
 - jest sprawliwa
 - jest sprawna
 - wysłuchuje
 - uzasadnia
- naprawienia szkody wyrządzonej przez administrację

Prawo do

- skutecznego środka prawnego przed sądem
- niezawisłego i bezstronnego sądu
- rozpatrzenia sprawy – sprawliwego, jawnego i w rozsądnym czasie
- porady i pomocy prawnej
- obrony
- domniemania niewinności

Zakaz (zasady)

- uznania za winnego i ukarania bez wyraźnej podstawy prawnej
- karania zbyt surowego
- podwójnego karania za ten sam czyn zabroniony pod groźbą kary
- ponownego sądenia w tej samej sprawie

Materiały źródłowe/ Polecane materiały:

- [kliknij w link, aby przejść w podstronę dokumentów FEM 2021- 2027 WUP Warszawa](#)
- [link: Poradnik „Jak wdrażać Ustawę o zapewnianiu dostępności?”](#)
- [kliknij w link, aby przejść na stronę Fundusze bez barier](#)
- [link: https://kliknij w link aby przejść widzialni.org](https://kliknij.wlink.abypzejść.widzialni.org)
- [kliknij w link, aby przejść na stronę niepełnosprawni.gov.pl](#)
- [kliknij w link, aby przejść do e-booka Poradnik o Karcie Praw Podstawowych dla NGO INPRIS](#)
- [kliknij w link, aby przejść do podstrony Cele zrównoważonego rozwoju ONZ](#)
- [kliknij w link, aby przejść do podstrony Jak zwiększyć dostępność cyfrową dokumentów tekstowych na gov.pl](#)
- Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami, MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY I BUDOWNICTWA, Warszawa, 2017
- źródło: Materiały szkoleniowe Wydziału Dostępności Cyfrowej – Departamentu Społeczeństwa Informacyjnego KPRM

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
w WARSZAWIE

Punkt Informacyjny EFS
ul. Młynarska 16
01-205 Warszawa

w godz. 8:00 do 15:00

punktinformacyjnyefs@wup.mazowsze.pl

tel.: 22 578 44 34

wupwarszawa.praca.gov.pl